

Position Paper:

Op weg naar een mentaal gezond Nederland

De Nederlandse ggz maakt zich ernstig zorgen over de koers van het kabinet om de uitdagingen in de geestelijke gezondheidszorg vooral vanuit het curatieve domein aan te willen pakken. Door het opstellen van een breed zorgakkoord vanuit het perspectief van de Zorgverzekeringswet blijven op inhoudelijk en zeker op financieel vlak kansen liggen. De ggz kenmerkt zich juist door domein-overstijgende vraagstukken en bekostiging. Willen we noodzakelijke verandering in de ggz bewerkstelligen dan moet het kabinet kiezen voor een andere – integrale – aanpak.

Wij roepen de minister met de ggz in portefeuille op om een interdepartementaal programma voor mentale gezondheidsbevordering op te starten met een gedeelde verantwoordelijkheid en een overkoepelende financiering.

Deze oproep is niet vrijblijvend. Als wij nu op de juiste, integrale manier gaan samenwerken aan de

bevordering van mentale gezondheid, kunnen we nog op tijd een crisis voor zijn en ook in de toekomst kwalitatief hoogwaardige, toegankelijke en betaalbare zorg en ondersteuning blijven leveren.

De uitdaging: druk op de geestelijke gezondheidszorg neemt toe

Mentale gezondheid en weerbaarheid zijn van essentieel maatschappelijk belang. Dat is ook weer duidelijk geworden tijdens de coronapandemie, waarbij we hebben kunnen zien dat de mentale gezondheid van bijvoorbeeld jongeren en jongvolwassenen toenemend onder druk is komen te staan. We weten inmiddels dat mensen, zelfs bij lichamelijke gebreken, een goede kwaliteit van leven kunnen ervaren, mits de mentale gezondheid op orde is. Mentale gezondheid is een brede maatschappelijke verantwoordelijkheid. De ggz is er voor mensen bij wie hun eigen mentale weerbaarheid te kort is geschoten en die daarom een tijdelijke of meer langdurige behandeling en begeleiding nodig hebben. 75 tot 80% van onze patiënten heeft relatief kort en in beperkte mate

hulp nodig, 20-25% heeft ernstige, langdurige aandoeningen.

De vraag naar geestelijke gezondheidszorg was voor de coronacrisis al groot en we zien die vraag alleen maar toenemen. Gezien de toenemende arbeidsmarktproblematiek in de zorg is het te verwachten dat in de toekomst de kwaliteit, betaalbaarheid en toegankelijkheid van de ggz worden bedreigd. Wij voelen ons als ggz-sector verantwoordelijk om nu en in de toekomst kwalitatief goede en tijdige psychische zorg te blijven leveren. Tegelijkertijd voelen wij de urgentie om mensen zoveel mogelijk preventief te helpen, dat eerder te doen en daarmee de instroom in de ggz te beperken. Ook willen we de doorstroom vergroten, zodat onze capaciteit zoveel mogelijk wordt ingezet voor mensen die onze (gespecialiseerde) hulp nodig hebben of anderen ondersteunen bij het leveren van die zorg.

Dat betekent dat het noodzakelijk is om meer preventie en vroeginterventie in de maatschappij ter beschikking te krijgen zodat we kunnen voorkomen dat teveel mensen een beroep doen op de ggz, zeker in tijden waarin personeel schaars is. De samenwerking tussen de maatschappelijke opvang, beschermd wonen en de curatieve geestelijke gezondheidszorg zal verder versterkt moeten worden. Dat is een taak die wij deels zelf kunnen organiseren. Echter, de organisatie van de juiste randvoorwaarden, zodat mensen minder gebruik hoeven te maken van onze zorg, liggen niet alleen binnen onze eigen invloedssfeer. Er is een brede preventieve transitie noodzakelijk die er mede aan moet bijdragen dat de druk op de wachttijden in onze sector afneemt. We werken al op veel onderwerpen samen met tal van partners maar écht ontschot werken vraagt naast goede bedoelingen ook om afrekenbare inhoudelijke,

organisatorische en financiële afspraken.

Investeren in preventie helpt druk op de zorg te verlagen

Wetenschappelijke inzichten laten steeds beter zien dat inzet op preventie, mentale weerbaarheid en leefstijl een deel van de druk op de ggz kan helpen wegnemen¹. We weten ook dat mentale problematiek veelal op jonge leeftijd ontstaat en in het volwassen leven regelmatig terugkeert. Aandacht voor een geestelijk veerkrachtige jeugd én goede behandeling en begeleiding tot en met de jong volwassen leeftijd voorkomt instroom in de ggz in de toekomst en/of terugval en een langdurig beslag op inzet van de ggz².

Noodzakelijk in onze opdracht om de geestelijke gezondheid toegankelijk en betaalbaar te houden is de stap naar de 'voorkant', waarin fysieke en mentale gezondheid met elkaar zijn verweven om gezondheidsrisico's te verminderen. Dat vereist een fundamentele transitie die tot nu nog onvoldoende is ingericht.

Oproep aan het kabinet: ontschotting is noodzakelijk. Start een interdepartementaal programma

Het vergroten van de mentale gezondheid is een brede maatschappelijke opgave waar veel factoren op van invloed zijn. Veel van deze factoren liggen buiten de beleidsspanne van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Denk daarbij aan oorzaken van stress en mentale problematiek, oorzaken van verslechterde mentale en fysieke gezondheid en de toenemende gezondheids- en kansenverschillen. Wij zien bij het ministerie van VWS een systeemverantwoordelijkheid via onder meer de regie op de kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van de gezondheidszorg via de

¹Zie voor de relatie tussen mentale aandoeningen en bewegen en leefstijl bijv: Schuch, F.B., et al., Physical Activity and Incident Depression: A Meta-Analysis of Prospective Cohort Studies. Am J Psychiatry, 2018. 175(7): p. 631-648, Schuch, F.B., et al., Physical activity protects from incident anxiety: A meta-analysis of prospective cohort studies. Depress Anxiety, 2019. 36(9): p. 846-858 of McDowell, C.P., et al., Physical Activity and Anxiety: A Systematic Review and Meta-analysis of Prospective Cohort Studies. Am J Prev Med, 2019. 57(4): p. 545-556.

²Diverse andere cijfers om deze ontwikkeling te duiden treft u in de Kennisbundel '[Geestelijke Gezondheidszorg van de toekomst: op maat én op tijd](#)' van de Nederlandse ggz.

hoofdpijnenakkoorden, het preventieakkoord, de Hervormingsagenda Jeugdhulp, beleid op het vlak van publieke gezondheid en leefstijlbevordering.

Daarnaast is er een bredere interdepartementale betrokkenheid bij de opgave om te werken aan een (mentaal) gezond Nederland. We denken hierbij hoofdzakelijk aan het sociaal- en veiligheidsdomein, armoedebeleid, aandacht voor leefstijl en mentale weerbaarheid in het onderwijs en de woonopgave. Bovenstaande beleidsdomeinen schetsen slechts een deel van de beleidsterreinen die invloed hebben op de mentale gezondheid van burgers. Wij zien aanknopingspunten en verantwoordelijkheid op aspecten van mentale gezondheid bij een groot deel van de departementen.

Om Nederland mentaal gezonder te maken en de uitdaging van de verbetering van de mentale gezondheid van burgers en daarmee een verlaging van de instroom in de gespecialiseerde ggz of een korter gebruik van deze zorg te bewerkstelligen, is het cruciaal om interdepartementaal afrekenbare inhoudelijke, organisatorische én financiële afspraken te maken. Domeinoverstijgende samenwerking tussen partijen zal ingewikkeld, misschien wel onmogelijk, zijn wanneer financiering niet integraal inzetbaar is. Als dit bij het sluiten van hoofdpijnenakkoorden niet goed georganiseerd is, kunnen de maatschappelijke opgaven waarmee we aan de slag moeten niet van de grond komen.

Tot slot. Bij het afsluiten van het 'bestuurlijk akkoord ggz 2019 – 2022' hebben wij met alle daarbij betrokken partijen het ideaalbeeld geschetst dat er in de ggz goed naar mensen wordt geluisterd, mensen de hulp krijgen die nodig is, die is afgestemd op de behoefte en dat deze hulp snel geleverd wordt. We hebben toen met elkaar geconstateerd dat zorg en ondersteuning zich niet beperken tot het ggz-domein. Ook wonen, schulden, werk en dagbesteding en somatische zorg horen bij de domeinen waarin hulp beschikbaar moet zijn als dat nodig is.

We hebben de afgelopen jaren met alle partijen hard gewerkt aan dit ideaalbeeld, maar we zijn nog lang niet klaar. Het uitgangspunt is onze ogen nog steeds dat mensen zoveel mogelijk – en zoveel als zij zelf willen – mee moeten kunnen doen aan de maatschappij. Wij willen als ggz-sector onze bijdrage hieraan blijven leveren. Wij hopen daarbij op uw steun om zo de betaalbaarheid en toegankelijkheid van de ggz te kunnen blijven waarborgen, nu en in de toekomst.